

6. Закірова С. Електронні петиції в Україні: становлення системи та механізм дії // Центр досліджень соціальних комунікацій НБВУ : сайт. URL: http://nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1576:elektronni-petitsiji-v-ukrajini-stanovlennya-sistemi-ta-mekhanizm-diji&catid=8&Itemid=350 (дата звернення: 04.04.2018).

Одержано 19.04.2018

УДК 341.1(477)

Юрій Вікторович Лук'яненко,

кандидат юридичних наук, заступник керівника

Роменської місцевої прокуратури Сумської області

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ВИЛУЧЕННЯ ПРЕДМЕТІВ ЗЛОЧИННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБИ

Щоденна робота працівників поліції при проведенні превентивних заходів протидії злочинності, виявленню та фіксації слідів і предметів злочину вказує на низку практичних проблем, зумовлених законодавчою прогалиною. Так, із метою дотримання конституційних прав і свобод людини та громадяни, засад кримінального судочинства на національному рівні визначені чіткі норми щодо доведення вини особи, причетної до вчинення конкретного кримінального правопорушення. Зокрема, згідно з вимогами ч. 3 ст. 62 Конституції України та рішення Конституційного Суду України від 20.10.2001 року № 12-рп/2011 обвинувачення не може ґрунтуватися на доказах, одержаних незаконним шляхом, тобто з порушенням конституційних прав і свобод людини та громадянина або встановлених законом порядку, засобів, джерел отримання таких доказів. Визнаватися допустимими і використовуватися як докази в кримінальному провадженні можуть тільки фактичні дані, отримані відповідно до вимог закону. Перевірка доказів на їх допустимість є найважливішою гарантією забезпечення прав і свобод особи в кримінальному процесі та ухвалення законного і справедливого рішення у справі.

Відповідно до приписів ст. 86 КПК України доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку, встановленому цим Кодексом. Недопустимий доказ не може бути використаний для прийняття процесуальних рішень, на нього не може посила-тися суд при ухваленні судового рішення. Стаття 94 КПК України

передбачає, що суд за своїм внутрішнім переконанням, яке ґрунтується на всебічному, повному й неупередженому дослідженні всіх обставин кримінального провадження, керуючись законом, оцінює кожний доказ з точки зору належності, допустимості, достовірності, а сукупність зібраних доказів – з точки зору достатності та взаємозв'язку для прийняття відповідного процесуального рішення. Жоден доказ не має наперед встановленої сили.

Як свідчить усталена практика, нерідко суди визнають докази недопустимим, адже вони отримуються із порушенням норм та не у спосіб, передбаченим КПК. Тож, наявністю законодавчих прогалин призводить до відсутності серед працівників поліції чіткого алгоритму дій при вилученні предметів злочинної діяльності особи, у зв'язку із чим відбувається порушення основоположних прав і свобод громадян. Зокрема, нещодавно Верховний Суд України в постанові від 8 лютого 2018 року № 754/5978/16-к констатував порушення вимог національного законодавства при вилученні в особи предмету злочинної діяльності. Так, у вказаному рішенні зазначено, що, оцінюючи як доказ протокол огляду місця події з огляду на його допустимість, суд першої інстанції не врахував, що речовина, яка в подальшому виявилась наркотичним засобом – канабісом, вилучена з лівої внутрішньої кишені куртки обвинуваченого працівником поліції. Однак у протоколі міститься посилення, що вона вилучена під час поверхового огляду. Відтак, при проведенні указаної слідчої дії не враховані вимоги ст. 34 Закону України «Про Національну поліцію», якими передбачено, що поверхова перевірка як превентивний поліцейський захід є здійсненням візуального огляду особи, проведенням по поверхні вбрання особи рукою, спеціальним приладом або засобом, візуальним оглядом речі або транспортного засобу. Поліцейський для здійснення поверхової перевірки особи може зупиняти осіб та/або оглядати їх, якщо існує достатньо підстав вважати, що особа має при собі річ, обіг якої заборонено чи обмежено або яка становить загрозу життю чи здоров'ю такої особи або інших осіб. Крім того, поза увагою суду залишилися ті обставини, що зазначений огляд місця події був проведений у кімнаті поліції на станції м. Лісова, до якої Особа 1 була запрошена працівником правоохоронного органу.

Таким чином, з огляду на вимоги ст. 209 КПК України Особа 1 була такою, яку фактично затримала уповноважена службова особа. Однак у матеріалах провадження відсутній протокол затримання Особи 1, складений відповідно до вимог ст. 208 КПК України. Разом із тим суд не оцінив законність проведення обшуку затриманого відповідно до вимог ч. 3 ст. 208 КПК. Також суд не звернув увагу та не усунув суперечності у показаннях свідків Особи 3 та Особи 4 щодо обставин виявлення та вилучення в Особи 1 наркотичного засобу, проте поклав їх в основу обвинувального вироку.

У подальшому, розглядаючи кримінальне провадження щодо Особи 1, суд на вказані порушення вимог закону не звернув увагу, в основу обвинувального вироку поклав докази, зібрані органом досудового розслідування з порушенням прав людини і основоположних свобод.

Працівника поліції необхідно було взяти до уваги, що згідно вимог КПК України особу можливо обшукати лише в двох випадках – при її затриманні (ч. 3 ст. 208 КПК України) та при обшуку житла чи іншого володіння особи (ч. 5 ст. 236 КПК України).

На практиці необхідність у проведенні обшуку особи, виявленні у неї можливих заборонених предметів чи знарядь вчинення злочинів, незаконно здобутого майна виникає у випадках, коли підстави для затримання особи відсутні, і не має ухвали про обшук житла чи іншого володіння особи. Наприклад, працівники поліції, патрулюючи у громадському місці, можуть запідозрити особи у перенесенні заборонених предметів, викраденого майна (по орієнтуванню особа схожа на ту, що була на місці події), тощо, але підстави для затримання такої особи однозначно відсутні. Тому постає цілком логічне питання як діяти працівнику поліції?

На думку автора, вказане питання можна вирішити двома шляхами – запропонувати добровільно (без обшуку особи, без будь-якої сторонньої допомоги) видати відповідні предмети, при цьому викликати слідчо-оперативну групу і скласти відповідний протокол огляду місця події, в якому зафіксувати добровільну видачу необхідних предметів. У разі ж відсутності добровільної згоди, запропонувати пройти особі до певного службового чи

іншого приміщення, паралельно внести відомості до ЄРДР, якщо вони не внесені, викликати слідчо-оперативну групу і провести обшук приміщення, в якому знаходиться відповідна особа, до постановлення ухвали слідчого судді на підставі ч. 3 ст. 233 КПК України із метою врятування майна, обшукати особу, вилучити необхідні предмети та надалі невідкладно звернутись із клопотанням про надання дозволу на проведення відповідного обшуку.

Щоденні практичні проблеми, з якими стикаються працівники поліції, прокурори, судді дають підстави вважати про необхідність доповнення КПК України та запровадження механізму проведення особистого обшуку особи, із подальшим «узаконенням вказаного обшуку» слідчим суддею. Такі зміни, безумовно, будуть сприяти як дотримання прав і свобод особи, так і можливістю законно протидіяти злочинності.

У той самий час, підняте питання потребує більш комплексного вивчення, тому пропонуємо учасникам конференції приєднатися до її обговорення та запропонувати власні бачення стосовно шляхів її вирішення.

Одержано 16.04.2018

УДК 343.98

Іван Іванович Малий,

*аспірант кафедри криміналістики, судової медицини
та психіатрії Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ*

ВИКОРИСТАННЯ РОЗШУКОВИХ ЗАХОДІВ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ОГЛЯДУ В ПРОЦЕСІ РОЗСЛІДУВАННЯ ВБИВСТВ

Огляд належить до числа початкових, неповторних та незамінних слідчих (розшукових) дій. Правоохоронна практика свідчить, що дану слідчу дію не можна замінити іншими слідчими (розшуковими) діями. Під час огляду місця події оглядають усі об'єкти, які можуть мати відношення до вбивства. Огляд – це процесуальна дія, яка полягає у безпосередньому сприйнятті об'єктів з метою виявлення слідів злочину та інших речових доказів, з'ясування обставин події, а також обставин, що мають значення у кримінальному провадженні.